

EDINOST

"EDINOST"
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdankih ob **torških, četrških in sobotnih**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obhajno izdanje stane: za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrije f. 1.40 za tri mesece . f. 2.50 4.— za pol leta 5.— 8.— za vse leto 10.— 16.— Na naročbo brez priložne naročnine se ne jemlje ozir.

Posamično številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 nř., izven Trsta po 3 nř. Bobotno večerno izdanje v Trstu 4 nř., izven Trsta 5 nř.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglasi se računajo po tarifi v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana osmrtnice in javnoizhvala, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Casserna št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravnništvo ulice Molino piccolo št. 3, II. nadst. Odprte reklamacije so proste poštnine.

"Edinosti je moč".

Finančno gospodarstvo v malih državah.

Pod tem naslovom prijavila je te dni praška „Politika“ članek, v kojem smo našli mnogo velepučnih podatkov, ki bodo gotovo zanimali tudi naše čitatelje. Iz teh podatkov zadobe pravi pojmov o vzrokih sedanjem velikim bremenom ali davkom: uverijo se namreč, da visokim davkom, pod kojimi vzdihujejo malone vsi narodi v Evropi, niso krivi, kakor se sploh misli, le veliki izdatki, ki jih morajo države pokrivati od leta do leta za vojaštvo, ampak da veliki del dohodkov malone vseh držav požirajo obresti za državne dolge. A ti dolgi poraščajo od leta do leta vzlic visokim davkom.....

Finančno gospodarstvo malih držav dela velike skrbi mednarodnemu kapitalu in te skrbi — povedano bodi to že vnaprej — so opravljene v velikem delu slučajev. Nekaj posebnega je v poslednjih letih s finančnim gospodarstvom, bodisi malih ali pa velikih držav: dohodki rasejo in dolgi — tudi! To zveni nekako čudno, paradokso, in vendar je resnica. Najaktivnejše in glede na vire za plačevanje davkov najtrdnije države evropske celine najemajo leto za letom nova posojila vzlic do nezmernosti naraslim davkom, a kapital pozdravlja z veseljem tako potrebo denarja, ker meni, da vsaj po tej poti pride do gotovega in plodonosnega naloženja. Francija, poleg Angleške najbogatejša država evropska, mora vsako leto najemati denarja in Nemčija je v istem položaju, vendar moramo pri obeh državah poštovati okolnost, da sami pokrivati svoje državne dolge, to je, da najemati posojila v svojih notranjih deželah, ne da bi se ozirali na inozemski kapital; dolgujejo torej sami sebi, obresti ne odhajajo v inozemstvo, ampak ostajajo doma in pomnožujejo narodno blagostanje. In to je zdravo finančno gospodarstvo.

Drugače je v Avstriji, Rusiji in Italiji. Veliki del dolgov teh držav leži v inozemstvu, v inozemstvo uhajajoče obresti pa zmanjšujejo narodno blagostanje.

Najjasnejši dokaz o naraščanju državnih potrebščin imamo v Avstro-Ogerski. Pred l. 1867, ko so obe državni polovici še sestavljali jedno celoto, znašal je proračun izdatkov med 420 do 450 milijonov goldinarjev; po 28 letih po uvedanju davalizma znaša samo avstrijski proračun izdatkov, kojim seveda stoji na strani primerni dohodki, nad 650 milijonov, ogerski nad 400 milijonov, milijarda je torej že prekoračena. Vse velevalisti opravičujejo rastoče potrebe čine z naraščanjem izdatkov za vojaštvo; da bi ohranili mir, oborožujemo se do smrti.

PODLISTEK.

Zlatarjevo zlato.

187

Zgodovinska pripoved XVI. veka.

Spisal A. Šenoa.

(Dalje.)

Vsi so obmolknili, a sodec pričel je čitati pritožbo na kralja:

To mesto, od starih časov svobodno pod kralji blagega spomina da je padlo v skrajni jad. Nesreča je tišči. preti mu lakota, ker je nestalo žita, a največ da je zatira nasilje sosedne gospode. Zagreb da je bil zvest kroni in da se ni dal zapeljati po Ivanu, vojvodi erdeljskemu, a sedaj padel je ne po svoji krivnji v jad in sramoto. V saboru namreč, na Tomaževu, da so ban, prabeleznik in druga gospoda skovali zaroto proti Zagrebu in storili nezačuden in zloben sklep, ki žali ne samo Boga in njegovo pravico, ampak po katerem so meščani kakor prokleti in izobčeni iz sodeleznosti kršćanske in kakor da niso članovi kraljevine. Zato naj

Male države pa nimajo takih ozirav in potrebščin, a vzlic temu rasejo do neizmernosti tudi njih izdatki, pomagati si morajo z vedno večimi kreditnimi operacijami, ki nosijo v sebi kál poznejšim političnim homatijam, kakor nam to kaže Egipt, ki je izgubil sleherno svobodno gibanje vsled inozemske komisije za državne dolge; in kakor kaže Turčija, koje finančno gospodarstvo nadzorujejo inozemski agentje. Sličnemu stanju se bližajo druge male države na balkanskem polotoku: Srbija, Bolgarija in Grška. V teh poslednjih ne provzročajo vojni erar, da nezmerno rasejo izdatki in dolgi (dasi tudi male in srednje države delajo preveč „dobrega“ ali pa so zavedene do večih vojaških potrebščin), ampak krivda tiči v brezmejni lahkomišljenosti, kakor se brezumno in brez vesti zapravlja narodno premoženje. Da navedemo jeden vzgled kot ilustracijo cele vrste, ogledati si hočemo nekoliko finančno gospodarstvo Bolgarske, ki je imela, kakor trde prijatelji Koburžana, izbornu vlado v osebi umorjenega Stambulova.

Proračun zedinjene Bolgarske se močno razlikuje od proračuna prešnjih nje delov: kneževine Bolgarske in Vostočne Rumelije. Do leta 1879 je znašal proračun za Vostočno Rumelijo 12,177.535 frankov dohodkov in ravno toliko izdatkov. V letu 1884, torej pred združenjem z Bolgarsko, dosegli so dohodki Rumelije število 16,138.606 frankov. V tem slučaju prišlo je kaci 20 frankov na vsakega prebivalca, ali 102 franka na vsakega davkoplačevalca. Proračun za Rumelijo bi se bil moral zaključiti brez primanjkljaja, a vendar je morala rumelijska uprava, zbok slabih letin v starih letih zaporedoma, najeti posojilo 3,300.000 frankov pri otomanski banki. Poleg navadnih izdatkov, bilo je odajati tudi porti (turški vladi) 1/2 vseh dohodkov, torej 5,480.000 frankov. Rumelijska vojska je potrebovala 2.650.000 frankov in orožniki 1,500.000 frankov.

Državni računi kneževine Bolgarske so se sklepali do leta 1875 vsako leto s prebitkom, kojega so pokladali v takozvani rezervni zaklad, ki ga je svojedobno zasnovala ruska uprava. V letu 1879 so znašali dohodki okolo 23 1/2 milijonov frankov izdatki okolo 21 1/2 milijona, v letu 1885 dohodki okolo 35 milijonov, izdatki 36 milijonov. V vrsti šestih let bili so prebitki, gibajoči se med 2 in 5 milijoni; primanjkljaju v letu 1885 v znesku 7,743.578 frankov je bila vzrok srbsko-bolgarska vojna. Ako odštejemo to svoto od ukupnega gospodarstva od leta 1879 do 1885, ostane nam 14,136.823 čiste državne prihranitve. Tej svoti je še pristeti onih 14,784.059 frankov, koje je prepustila ruska uprava

se kraljeva svetlost blagim očesom obrže na Zagreb, naj bode ščit mesta in naj milostljivo uniči ta sklep. — In izpričavši na tanko, kako nasilje sta storila ban in podban mestu, prosi tožba, da pošlje kralj od dvora dva svoja človeka, da se osvedočita na svoje oči, kako je bilo, in da se Zagrebu povrne stara svoboda.

Gromom pozdravili so meščani junaškega sodca in na ramenih so ga prenesli kraj banovega stanovanja v njegovo hišo. — Burno je bilo v Zagrebu, toda tiho v Krupičevem domu. V izbi ležala je mrtva devica, v rokah bilo ji je srebrno razpelo, a okolo čela vil se ji je venec. V kotu je sedela sključena starka Magda, prebirajoča rožni venec. Molila je — ne, ni; bila je otrpla; Dora, kumče, da je mrtva! Neumnost! To ne more biti — ne more. To so si menda izmislili hudobni ljudje; Dora bržkone spi. Joj, da je umrla, da se več ne prebudi, da jo vržejo v jamo; te lepe oči, te drobne ročice, te lepe lase, vse da je

kot rezervni zaklad do uvedanja prvih izkazanih registrov v letu 1879, a v to poslednjo niso uštetili 7,720.000 frankov kot prihranitev za finančno leto 1867-78. (Po takem bi človek mislil, da tisto razupito rusko gospodarsko vendar ni bilo na posebno škodo Bolgarski. Stavec.) Iz vsega je razvidno, da bi bila morala Bolgarska v letu 1885 razpolagati z državnimi prihranitvami 36,641.665 frankov, da so bile bolgarske finance v onih letih v izbornem stanju. (Konec prih.)

Politiške vesti.

V Trstu, dne 5. septembra 1895.

Cesar na Českem. Velike vojaške vaje pri Kaplici na Českem so se završile včeraj na velikanski način. Cesar je izrekel svoje posebno zadovoljstvo zbranim poveljnikom. O poludne se je cesar povrnil v Budejevice, kjer ga je ljudstvo navdušeno pozdravljalo. Popoldne ob 3. uri je bil dvorni obed. ob 1/5 uri pa je cesar ostavil Budejevice, zahvalivši župana na prekrasnem vsprejemu in na izdatni podpori vojaštvu, ki se je udeležilo vaj. — Cesar je dospel na Dunaj ob 9. uri 10 minut zvečer.

Volitve na Goriškem. Dunajski list „N. F. Presse“ ima dan za dnevom tendenciozna poročila o volilnem gibanju na Goriškem. Vsem tem poročilom je jedini namen očrtni Slovence kot one nestrpnosti, ki ne hote živeti v miru z ljubim. krotkim in nedolžnim italijanskim sosedom. Mi seveda smo hladni do dna duše nasproti vsem tem obrekovanjem, ker smo jim že — vajeni. Nekdaj so nas pač begali taki manevri, da smo v svetem strahu pozabljali na svoj interes, danes nas ne begajo več, zbok česar vemo, kako nam je čuvati svoj interes. Oni časi so minuli, ko nismo poznali drugega posla, nego umikati se na vsej črti, da le ne bi zadeli na tej ali oni strani. Tudi narodi dozorevajo polagama.

Tudi današnji „Il Mattino“ piše po receptu „N. Fr. Presse“ ter denuncira ne le one poštenjake, ki stoje na čelu volilnega gibanja, ampak tudi bodoče kandidate. Z denuncijami teče vsprejeto tudi — laž. O gg. Grči, Berbuču in Rybaču trdi, da so — ptujci in eksotične osebe, ki nimajo nikakega interesa v tej pokrajini, ki nimajo ničesar izgubiti. Ako ne bi poznali teh gospodov, da so poštenjaki od nog do glave, morali bi misliti po opisu „Mattinovem“, da so to kaki pustolovci in klativitezi. Dobro pa, da jih poznamo in da jih pozna tudi naše ljudstvo. Zato pa bode to poslednje volilo v zmislu svoje gnotne in narodne koristi, ne pa, kakor bi želeli njega sovražniki, ki za-

prah? Moj Bog! srce bi počilo starki; davi jo, davi in solze ji kapljajo na uvele roke.

Za mizo sredi sobe sedel je Pavel. Bled je bil kô sneg; lasje so mu padali na čelo, oči gorele. Ničesar ni čul. Na roki se je podbočil, udrtni oči buljil je v mrtvo devico. Sto in stokrat se je vprašal, je-li to Dora, je-li mrtva, mar niso to sanje, ni to šala? Mar jo ne povede živo in zdravo na svoj grad in mar ne bode srečno živel z njo? Pa kader je plamenček svetiljke padel na Dorino lice, vplamtilo je tudi mladeničevo oko, ker je mislil — živa je. A pred njim na mizi ležal je vezen mošnjiček, in na njem plemiški grb. — — — Nocoj ponesò Doro v kapelico sv. Ivana, a jutri — jutri v grob!

In stari Krupič sedel je kakor kamen v svoji prodajalnici. Ni jokal, ni vzdihoval, ni mislil, ni čutil. Okolo njega kakor da se vije megla; da kdo navalil v prodajalnico, da mu odnese vse srebro in zlato — ne bi se zganil, ostal bi okamenel. A srce? Nemo je, toda v njem gori pekel.

kladajo list „Il Mattino“ se svojimi — ovađustvi.

Shod odposlancev okrajnih zastopov na Českem se je posebno potegnil za to, da se razširi avtonomna oblast okrajnih zastopov, kajti sedaj so ta zastopstva popolnoma onemogla nasproti okrajnim glavarstvom, ker jim ne pristojajo izvrševalna pravica. Shod je vsprejel resolucijo v tem zmislu, da je pozvati deželni zbor, naj isti dela na to, da se postavnim potem uredi eksekutivna oblast okrajnih zastopov za samostojni delokrog.

„Narodni Listy“ se jako pohvalno izražajo o sklepih tega shoda ter označajo vsebino cesarju odposlane brzojavke kot odkrito, moško in dostojno česko besedo.

Različne vesti.

Višjemu vojvodu Ladislavu, o katerem smo že poročali, da je ponesrečil na lovu na divje mačke, se je stanje poslabšalo. Rana je teška in bode zdravljanje trajalo kake tri mesece. Zdravniki so morali izvršiti operacijo.

Gospoda govore vedno — jasneje. „Slovenski Narod“ je zopet dregnil „izvestne gospode na Primorskem“ — ne motimo se menda, ako menimo, da ti „izvestni“ smo le mi pri „Edinosti“ — in to pod takim zaglavjem, kjer bi človek niti ne slutil napada. Govoré o podzemskih jamah na Krasu dregnil je nas — rahlo sicer, a dregnil nas je vendar-le. Omenivši, da je poljedelsko ministerstvo dovolilo državno podporo 2500 gld. odseku nemškega in avstrijskega planinskega društva za preiskovanja v podzemskih jamah pri Škocijanu, podkadal nam je „Slovenski Narod“ pod nos vprašanje: „Ali bi se na Primorskem ne mogla ustanoviti kaka podružnica „Slovenskega planinskega društva“? To vprašanje bilo bi sicer nedolžno, da mu ni sledila duhovita opazka: „Kaj ko bi se izvestni gospodje na Primorskem zanimali malo več za take domače in malo manj za ljubljanske stvari“.

Ako že hočete odgovora, evo vam ga! Ne, ne kaže nam, da bi sedaj snovali v Trstu tako podružnico, kajti, ako sem gladen, po hitim najprvo k peku in potem morda še le, ako mi je ostalo kaj v žepu, v — gledališče.

Tudi mi vemo ceniti lepo nalogo, ki si jo je nadelo „Slovensko planinsko društvo“: tudi mi poštujemo potrebo, skrbeti za to, da se odkrivajo svetu čudesa in divote naše lepe in mile domovine ter da se tujerodnemu potniku povsodi prikazuje pristni slovenski značaj te zemlje. In hvaležni smo vsem onim, ki se trudijo v ta za-

Počasi odprla so se vrata Dorine sobe. Po lahko vstopil je Jerko zavezanoj glavoj. Došel je do Pavla in mu položil roko na ramo.

„Pavel!“ zašepetal je.

Toda ni bilo odgovora.

„Pavel! Čuj! Pavel! Brat! Ubij me!“

Začuden ga je pogledal Pavel.

„Jaz sem kriv!“ nadaljeval je drhtečim glasom; „glej, jaz je nisem dovelj čuval, pa jo je ujedla kača! Ubij me!“

„Ne, ne, Jerko!“ iztisnil je Pavel; „jaz sem kriv, brate. Jaz — jaz sem jo pustil predolgo v tem peklenskem žrelu. Oj moj Bog! Kaj naj storim? Kaj? Zblaznel sem!“ in vrgel je glavo na mizo.

„Ubij me! Jaz sem jo ljubil. Ljubil kakor ti. Kaj mi je mari za življenje? Ali ne — ne! Sem moram živeti, še! Radak ve, čemu. Z Bogom Pavel, Z Bogom Dorica! In odhitel je mladenič.

(Dalje prih.)

Lastnik politično društvo „Edinosti“. — Izdavatelj in odgovorni urednik: **Julij Mikota**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.